Aapinen

laatinut

Jeuvo Pakkala

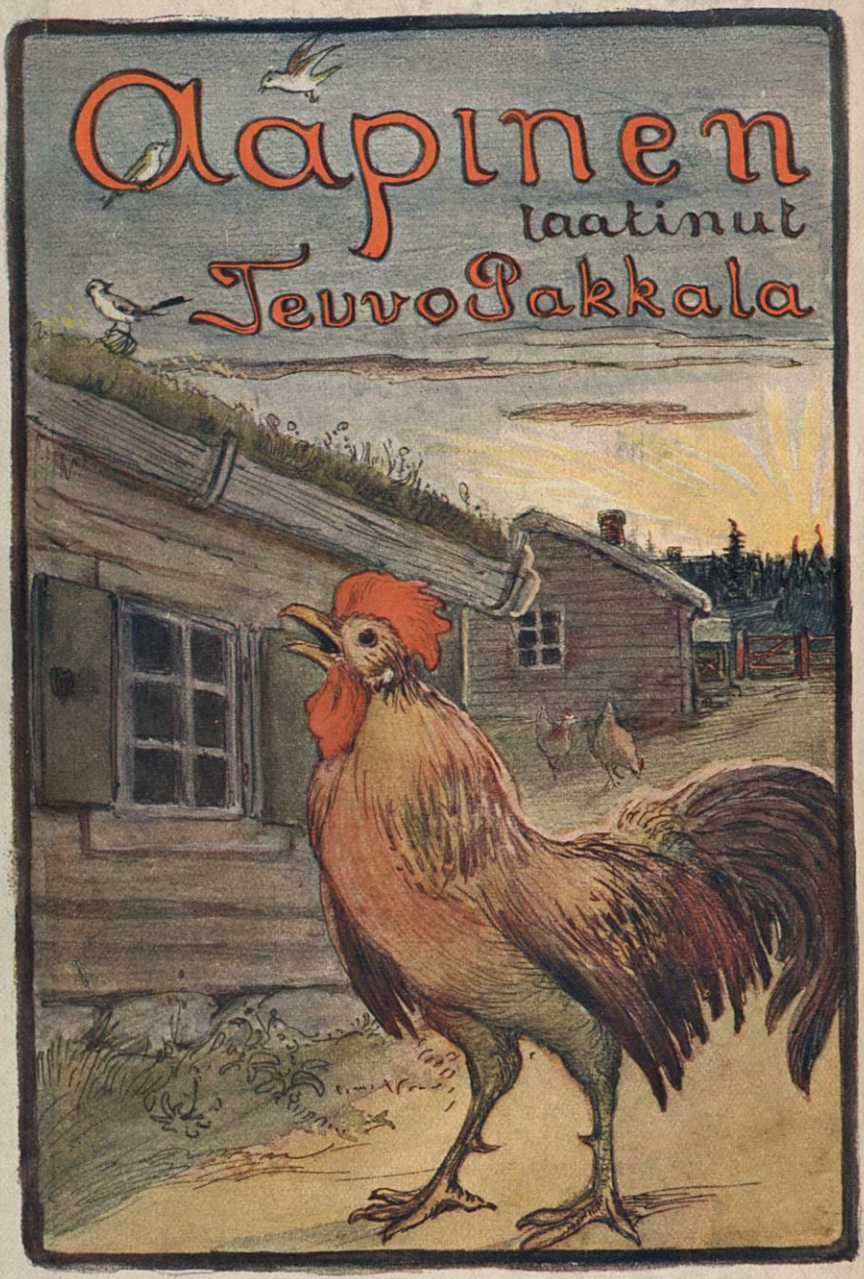

HELSINGISSÄ, KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA.

UNIV. BIBLIOTH.
* 1909 *
HELSINGFORS

TEUVO PAKKALA

AAPINEN

AAPINEN

LAATINUT

TEUVO PAKKALA

KUVALLINEN

HELSINGISSÄ [1908]
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

a
ä
y
e
u
i
o
ö

i

u y

e

o ö

a ä

ui ui oi oi ai ai

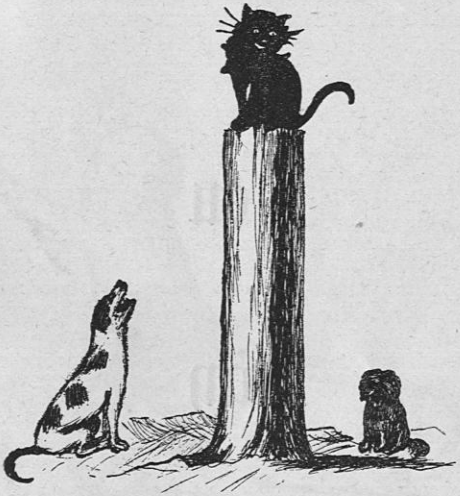

au au äy äy

ai	ei	oi
ui		yi
äi		öi
au	eu	iu
ou	äy	öy
uo	yö	ie

yy

ää

aa ee

ii oo

uu yy

åå øø

kuu

kä ki

kuk ko

kuk ka

kuok ka

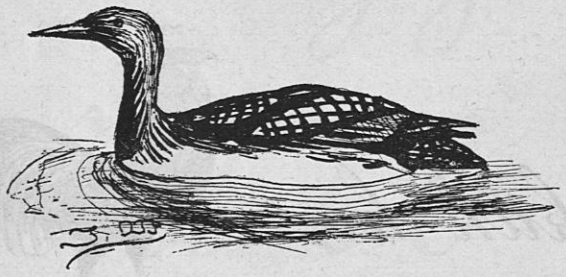

kuik ka ui

uk ko

ak ka

kau ko ko koo kuk ki a

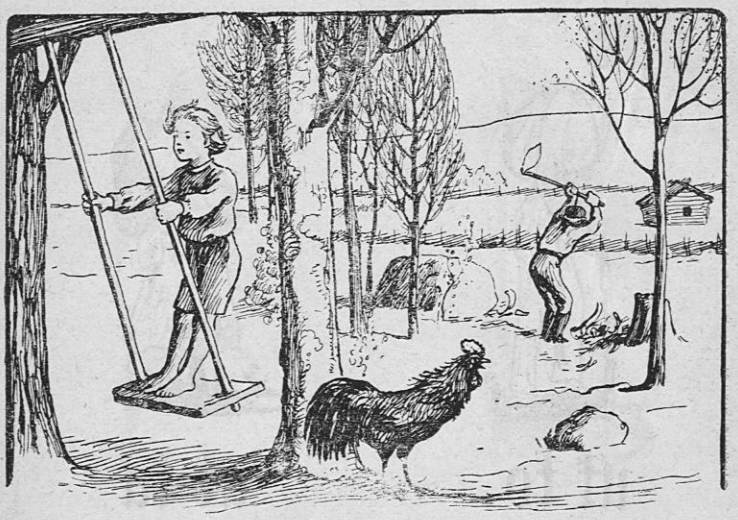

iik ka kiik kuu uk ko kuok kii

kuk ko kie kuu

kau kaa kai kuu kuk kuu kuk kuu

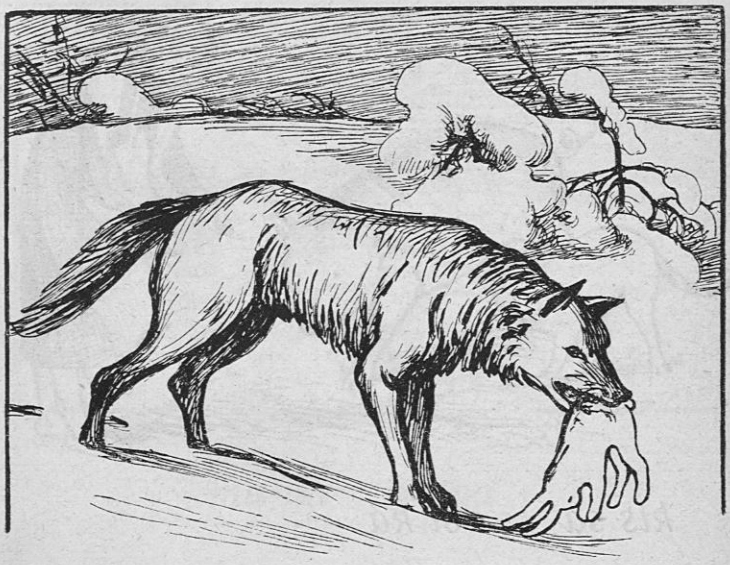

su si

suu i so

su si sei soo

se syö

kis sa si ka

kai sa käs kee kis saa

kis kis kis saa kis kis

kai sa käs kee si kaa

sik sik si kaa sik sik

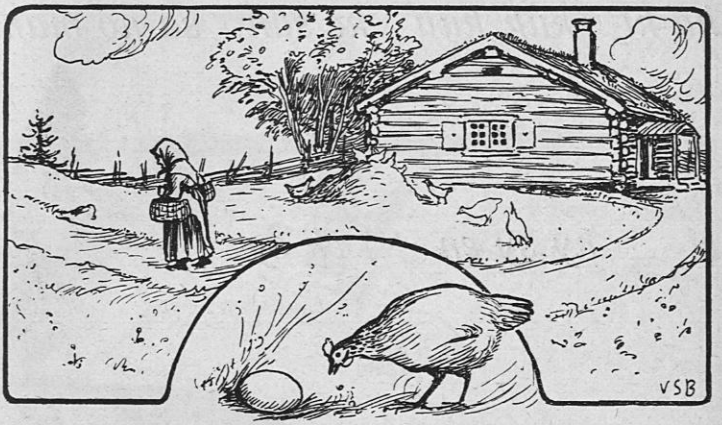

mu na ka na

mu na on ka nan mu na

ka na on mö kin ka na

mö kis sä on kym me nen

ka naa

se on nie men mum mon mök ki

mum mo me nee myö mään mu ni a

kä ki kuk kuu ke sän sa no man

ei ky sy en ek sy

en nen mi es maan sa myö

kuin sa nan sa syö

o ma maa man sik ka

maa i sän maam me

suo men maa

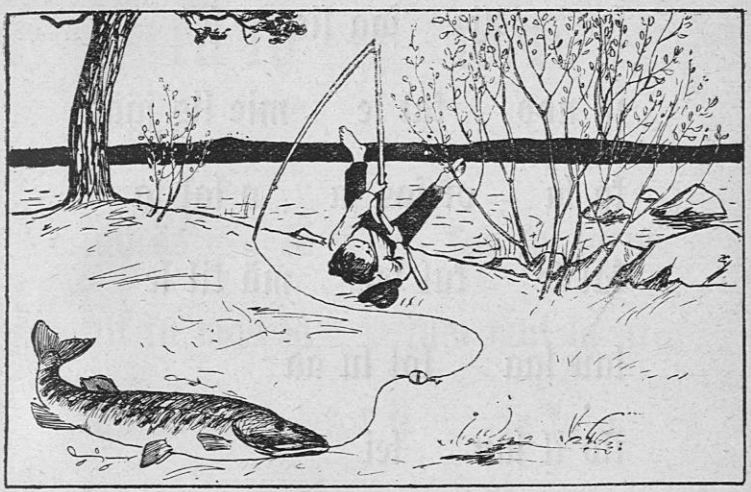

ka la

kas i so ka la kou kus sa

mis sä on nel li nen on ki mies

se ma kaa maas sa mul lin mal lin

se on lal lin mö kin kal le

äk ki ä on kal le sei sal laan

is kee ka laa nis kaan

se o li saa lis se

sa noo kal le mie lis sään

ka la ok sas sa o lal la

kal le kul kee mö kil le

lau laa loi lu aa

ilo il lan lei

luu li al lan lei

lal la la lal la lei

ku ku kä ki

käy ös kä ki kas kel la ni

kuk ku mas sa kum mul la ni

kas kel le kak si ke ko a

ke sä kau nis kaik ki al le

nik saa nak saa

sei näl lä sei soo

mi kä se on

se on kel lo

ket tu

ket tu lauk kaa ka na suus sa
mis tä ket tu on ka nan saa nut
nie men mum mon mö kil tä

se o li sel lai nen ka na
et tä se ei o li si an ta nut
mu ni aan mum mon ot taa
se miet ti men nä muu al le
niin läk si kin mat kal le

til lus te li tal lus te li
as tui au ke a ta ke to a
me ni met sän lai taan as ti
siel lä o li la to
no sen al le a set tui kät köön

mut ta sat tui ket tu
sen kaut ta mat kaa maan
tie tys ti ket tu kek si ka nan
ka na kot kot ta en kaa kat ta en
ko et ti len tää mö kil le
mut ta ei ka na ky ke ne
kau an len tä mään
ket tu sai sen kiin ni

sin ne se sit te ka na ka to si
ke tun ki taan

kilk kaa kalk kaa
luis ten luk ko en ta ka na
mi kä se on
se on kie li

syö syö mis tään
kun nes kuo lee
mi kä se on
se on tu li

kun me nee ei tee tie tä
kun tu lee niin te kee
mi kä se on
se on uu ni luu ta

tölli

lam min lai ta mal la on tölli
töl lis sä asuu to lo sen les ki

les kel lä on kaksi las ta
toi sen nimi on ot to
toi sen nimi on el li

otto on kym me nen nel lä
elli on seit se män nel lä

äiti kul kee ky lil lä töis sä
menee aa mul la tulee il lal la
sil lä ai kaa otto on i sän tä nä
elli toi mii e män tä nä

otto ka las taa niit tää
elli siis tii töllin
kait see kau nok ki a lai tu mel la
auttaa ottoa nii tyl lä
laa tii ky lyn il lak si
äiti kullan tu le mak si

to tuut ta ei kiel tää saa

nosta lasta kyn nyk ses sä
auta mies tä mä es sä

söisi kissakin kalaa
ei kas tai si kyn si än sä

ei tule työ te ke mät tä

työn sä muo toi nen mies

kun käsi kau nis ta tekee
sitä silmä kat se lee

oma maa mansikka
muu maa mustikka

päs si poi ka

i sä kiel te li

elä kiu sot te le pek ka päs si ä

pässi pök kää si nu a

pekka ei pii tan nut kiel los ta

sanoi yl pe äs ti

ei us kal la pässi pö kä tä

tätä poi kaa

sa mas sa pa pässi pök kä si kin

pekka kaatui pit kää pi tuut taan

pe las ta isä poikasi itki pekka

isä pelasti

pekka löi ke pil lä päs si ä

minä ta pan tuon pässi pö ki ön

sanoi ä kä pää pekka

en nen kuin ei net tä syö
lies ka suussa loi mu aa

se on uuni läm pi ää

sitten lei pi ä pais te taan

tuli tup pu tu paan
otti kullat otti mullat
otti kul tai set o me nat

tuppu on uu ni luu ta

tupa on uuni

mikä on kullat

mikä on mullat

mikä kul tai set omenat

peen pakina

o pet te lep pa no pe as ti

lau su maan tämä peen pakina

pippilän pappilan apupapin

papupata pankolle kaatui

pappilan piski paksu poski

pisti pankolta poskeensa

paksun papukeiton

ei kukaan seppä

syn ty es sään

oppia ikä kaikki

alku työn kau nis taa

lo pus sa kiitos seisoo

pata kat ti laa soimaa

musta kylki kum pai sen kin

niin monta mieltä kuin päätä

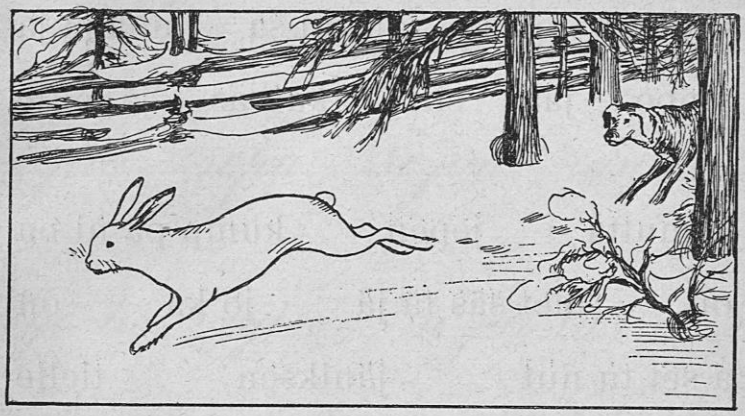

jä nis

jä nis lauk kaa min kä jak saa pakoon jep pe ä jo ka jä les sä juok see

jeppe on jul ma peto jä nik sel le

sää lit tä se tap pai si jä nik sen jos se sen kiin ni saisi

jä nis on jou tui sa juok si ja
jeppe jää siitä kau as jä lel le

mutta jepen kump pa ni na
on met säs tä jä jo ka on
a set tu nut jäniksen tielle
pyssy o jos sa

poks

siinä makaa jänö kuo li aa na

sa nan las ku ja

kyllä sopu si jaa antaa

työ tä työn a jal la
jut tu a jutun a jal la

työ te ki jän sä o pet taa

joka kau an elää
se pal jon näkee

on siinä nä ki jä kin
missä on te ki jä kin

jussi on pienen mökin poika
isä on kuol lut äiti ei
jaksa yksin elättää lap si jouk ko aan
pikku jussin täytyy kul ke a
a ne le mas sa e lä mi sen apua

jussi mie lel lään jät täi si

tämän toimen jos pys tyi si

tekemään jotakin josta olisi

an si o ta

jussi a jat te lee että tuo

jo ke lan jes ku kin lus kut taa

elä sinä jussi meillä käy käy

elä sinä meillä käy käy käy

elä käy käy elä käy

ait ta kulkee

mies istuu si säs sä

mikä se on

se on **v**ene

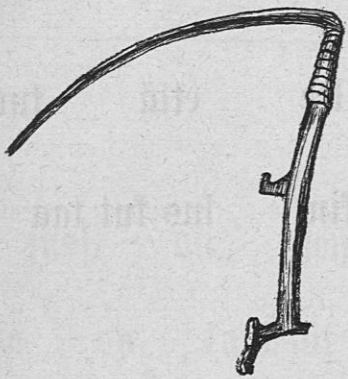

kesät syö

tal vet ai tas sa

asuu

se on **v**ii ka te

tal vet juoksee kesät makaa

se on **r**e ki

ar vaa tä mä ar vuu tus
o ve ton aitta ruo kaa täynnä
se on muna

va ris lensi vaa pot te li
ve si sii vis tä si ru si
se on sou tu ve ne

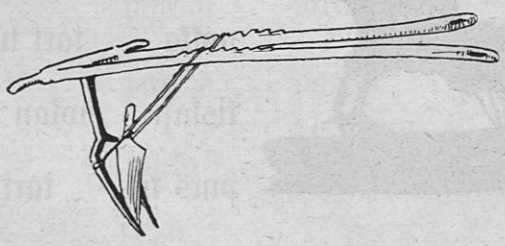

kiu ke roi nen kou ke roi nen
kaikki pellot perk ko aa
kaikki vai ni ot va koo
se on au ra

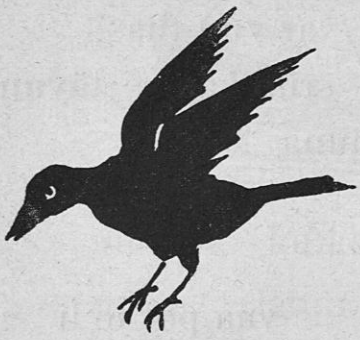

waris

satu wariksesta

waris lensi

ter wa tul le sil lal le

nokka tart tui

kiskasi nokan irti

pyrs tö tart tui

kun pyrs tö pääſi irti

niin nokka tart tui

nokka pääſi

pyrstö tarttui

pyrstö pääſi

nokka tarttui

ſiinä ſe waris keikkuu

wielä tänäkin päiwänä

körö körö kirk koon

pappilan muorin penkkiin

rus ke al la ruunalla

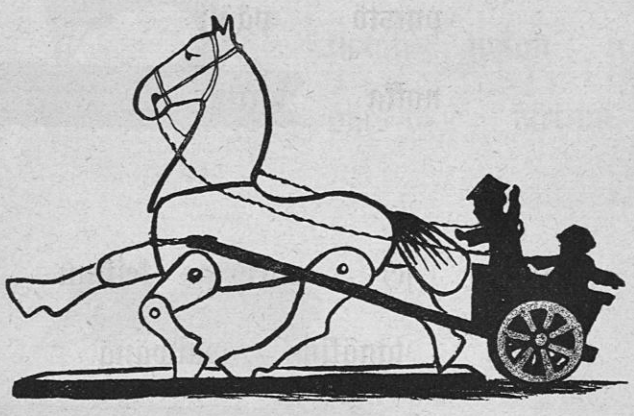

val koi sel la varsalla

lauk ki pääl lä lampaalla

kir ja val la kissalla

laiva

uippa laiva u la poi ta
eteläisen päivän alle
noille maille mai ni oil le
missä puut punalle paistaa
omenoita oksat notkuu
tulet sieltä syli täynnä
vii ku noi ta vis ku noi ta
ry pä lei tä ru si noi ta
sekä mui ta muk lu koi ta

parempi pieni anti
kuin suuri lu pa us

wäärynys wie totuus tuo

erittäin on wiek ka us
erittäin on wii sa us

parempi wii sa us
kuin wäkewyys

illalla laiska wi re äk si tulee

laiska töitänsä lu et te lee
wireä ei wirka mitään

lyönti lyön nis tä tulee
kosto kor wa puus tis ta kin

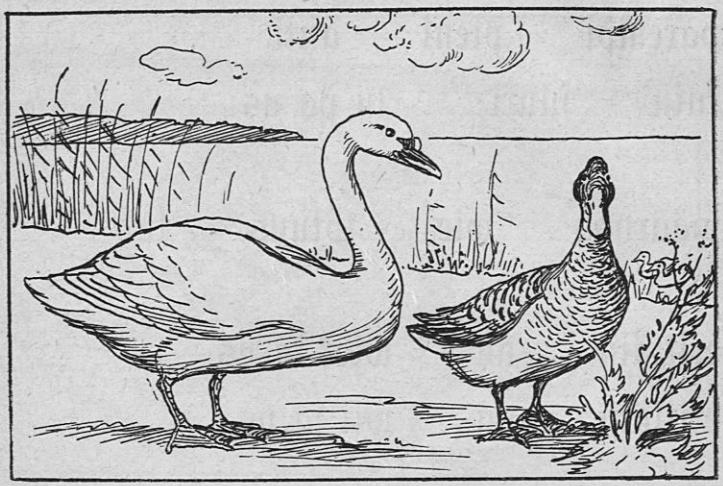

joutsen ja hanhi

mistä tulet han ho se ni
han ho se ni har ma ja

ran ta sel ta ran ta sel ta
jout se ne ni valkea

mitä siellä te ke mäs tä
han ho se ni harmaja

poi ki a ni pe se mäs tä
jout se ne ni valkea

pe sit kö mi nun kin poi at
han ho se ni harmaja

o lit sä it se kin siellä
jout se ne ni valkea

siis et pessyt poi ki a ni
han ho se ni harmaja

en mä pessyt poi ki a si
jout se ne ni valkea

minä sinut me re hen upotan
sinä hanhi harmaja

kyllä siipeni kan nat ta vat
joutseneni ylpeä

sananlaskuja

hiljaa hyvä tulee
ajatellen aivan kaunis

mies se joka mielensä
hallitsee

pian paha tapahtuu
kauvan haava kirvelee

hyvä antaa vä häs tän sä kin
paha ei anna
pal jos tan sa kaan

uu det ken gät

minulla on uu det ken gät
kuka teki in gal le noin sievät
ken gät
suutari
sen tie dän että suutari
vaan kuka suutari
oikein kau pun gin suutari
daa vid kon gin kan gas

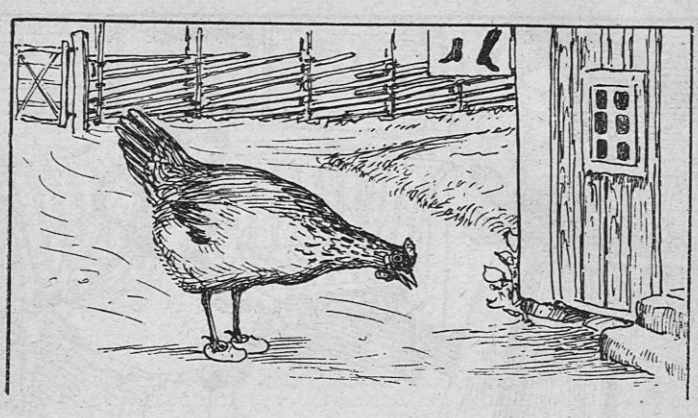

lapsi kullat kuulkaa

san gen soma juttu

kotikana kaunis

tei dän hywä tuttu

it sel len sä tossut

suu ta ril ta ti las

mutta op pi poi ka

ken gät pahoin pilas

hänpä tossut laittoi

pu ris ta wat aiwan

war paat wallan taittoi

tuotti tuskan waiwan

siitä kana suuttui

suu ta ri a sätti

kel wot to mat ken gät

te ki jäl le jätti

siksi hän nyt aina

a wo ja loin astuu

ken gät eiwät paina

warpaat waikka kastuu

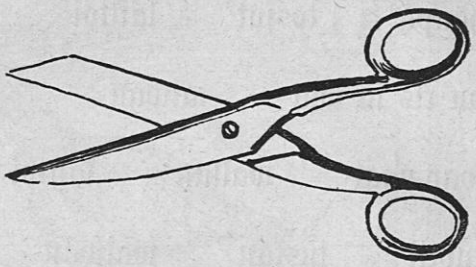

terä e del lä kah den puolen
kaksi ren gas ta perässä
nappulalla naulattuna

elävä pitää puusta nuora
puun nenässä surma nuoran
päässä henki surman suussa
liikkuva hengen edessä
mikä se on

sananlaskuja

käsi käden pesee
molemmat kädet kasvot

se ystävä on
joka hädässä auttaa

sovinnolla on suuri sija
ahdas riidalla asunto

vireys vahingon palkitsee
vahingosta viisaaksi tullaan

ei ole kangas
yhden langan varassa

missä woi

missä woi
missä kissa
missä aitta
missä tuli
missä wesi
missä härkä
missä kirwes
missä kanto
missä karhu
missä metsä
missä pelto
missä aitta
missä tuli

kissa söi
aitan alla
tuli poltti
wesi sammutti
härkä joi
kirwes tappoi
kannon päässä
karhu repi
metsässä
pellon seläßsä
aitan peräßsä
tuli poltti

takoi seppä wiikatetta

mitä sillä wiikatteella

heiniä niittää

mitä niillä heinillä

lampaiden syödä

mitä niillä lampailla

willoja keritä

mitä niillä willoilla

lankaa kehrätä

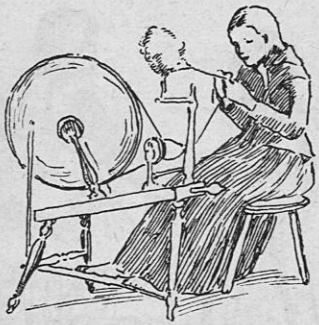

mitä niillä langoilla

sarkaa kutoa

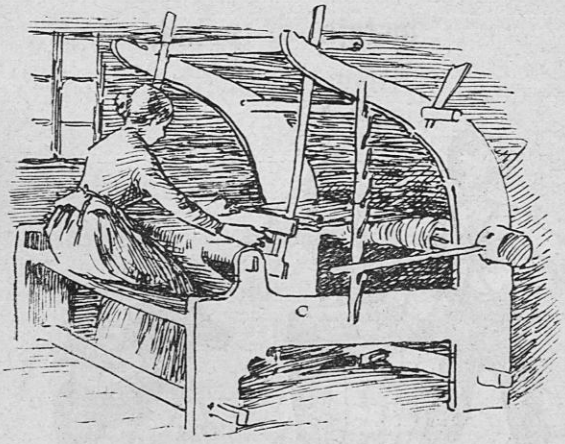

mitä sillä saralla

lapsille takkia

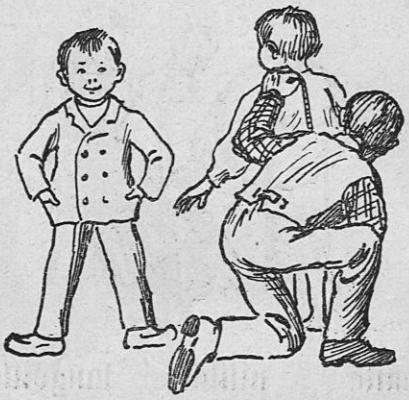

mitä niillä lapsilla

lastuja poimia

loppumaton loru

oli ennen onninmanni
onninmannista matikka
matikasta maitopyörä
maitopyörästä pytikkä
pytikästä pöytäristi
pöytärististä risukko
risukosta rintasolki
rintasolesta sopukka
sopukasta sormikinnas
sormikintaasta kipuna
kipunasta kirjanmerkki
kirjanmerkistä meteli
metelistä meltorauta
meltoraudasta rasia
rasiasta raidanhaara
raidanhaarasta harakka
harakasta hangonwarsi
hangonwarresta wasikka
wasikasta wallesmanni
wallesmannista matikka

lumimaja

jussi pallot kiersi
kinoksesta wiersi
niitä laitti liitti
minkä päiwä riitti

sitten taitawasti
aina harjaan asti
nousi seinämuuri
korkea ja suuri

owet ikkunaiset
tehtiin pikkaraiset
harjahirret tuotiin
lumikatto luotiin

niinpä syntyi soma
lumipirtti oma
hauska oli olla
oman katon alla

wieraskielisiä kirjainmerkkejä

telefooni fonografi

faarao filistealainen

fariseus filosofi

baabeli bileami benjamin

c lausutaan toisinaan kuin s
toisinaan kuin k
centimetri decimetri centneri castren

z lausutaan kuin ts
nazaretti zebaoot bazeba

q lausutaan kuin k

x lausutaan kuin ks

kirjaimet aakkollisessa järjestyksessä

a b c d e f g h

i j k l m n o p

q r s t u v x y

z ä ö

isot kirjaimet

A A 𝔄 *B* B 𝔅

a a 𝔞 *b* b 𝔟

C C ℭ *D* D 𝔇

c c 𝔠 *d* d 𝔡

E E 𝔈 *F* F 𝔉

e e 𝔢 *f* f 𝔣

G G 𝔊 *H* H ℌ

g g 𝔤 *h* h 𝔥

I I ℑ *J* J 𝔍

i i 𝔦 *j* j 𝔧

K K 𝔎 *L* L 𝔏

k k 𝔨 *l* l 𝔩

M M 𝔐 *N* N 𝔑

m m 𝔪 *n* n 𝔫

O O O P P P

o o o p p p

Q Q Q R R R

q q q r r r

S S S T T T

s s s t t t

U U U V V W

u u u v v w

X X X Y Y Y

x x x y y y

Z Z Ä Ä Ä

z z ä ä ä

Ö Ö Ö

ö ö ö

kun vertaat pieniä kirjaimia isoihin niin huomaat että niissä ei ole hyvinkään suurta eroa joillakuilla isoilla kirjaimilla on vähän mutkallisempi muoto

Isoja kirjaimia käytetään nimien alkukirjaimina

Siina ja Henni ja Hentun Liisa Puntun Paavo ja Juortanan Jussi Laurilan Lassi ja Myllylän Matti ympäri tuvan minua etsivät minä vain pankolla makasin

Yksi on Tuomas Tuppurainen toinen Taavetti Tappurainen vallan viisasta väkeä laskivat kopalla ja kontilla mäkeä

Välimerkkejä

. piste

, pilkku

Pilkulle pieni pysähdys, pisteelle pitkä pysähdys. Piste pannaan lauselman päähän. Uusi lauselma alotetaan isolla kirjaimella.

Satu.

Satu meni saunaan, pani laukkunsa naulaan. Satu läksi saunasta, otti laukkunsa naulasta. Sen pituinen se.

Arvuutus.

On Ruotsissa, ei Suomessa, on Virossa, ei Venäjällä, on Ameriikassa, ei Aasiassa, on riihessä ja riihen parsilla ja ylhäisillä orsilla.

r

Pääskysen laulu.

Menin Saksaan, sain saappaat, menin Ruotsiin, sain rukkaset, tulin Suomeen, sain sukat, revin ne riihen orsilla, sotkin savikuopalla, paikkasin, pesin, panin aidan seipääseen kuivamaan, siitä vietiin, varastettiin.

Ukko ja akka tekivät talon.

Ukko ja akka tekivät taloa. Sitten he riitautuivat ja jakoivat tuvan väliseinällä kahtia. Ukko teki omalle

puolelleen savutornin, akkapa teki myös. Ukko teki akkunan, akkapa teki myös. Ukko teki oven, akkapa teki myös. Ukko teki portaat, akkapa teki myös. Ukko pani portaitten eteen havuja, akkapa pani myös. Akka lähti vettä hakemaan, putosi kuoppaan, nousi ylös, taas putosi, nousi ylös, kulki vähän matkaa, putosi kuoppaan, nousi ylös, taas putosi, nousi ylös ja kiipesi kivelle vaatteitaan kuivamaan. Ukko lähti akkaa hakemaan. Kun ukko tuli kiven luo, kaatoi akka veden ukon niskaan.

Siitäpä tuli kissan kuva.

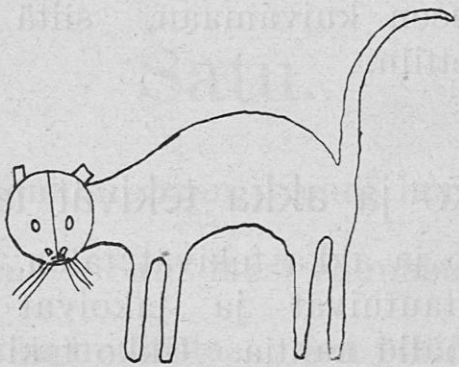

- tavuumerkki.

Jos riville ei mahdu enää kokonainen sana, niin kirjoitetaan niin monta tavuuta kuin mahtuu, pannaan tavuumerkki jälkeen ja loppu sanasta kirjoitetaan seuraavalle riville.

Pekan unennäkö.

Pekka näki unissaan oikein makeata riisipuuroa, jota hän olisi saanut syödä niin paljon kuin olisi ha-

lunnut, vaan hänellä ei ollut lusikkaa. Illalla maata mennessään Pekka varustausi lusikalla, vaan sinä yönä hän ei nähnytkään unta puurosta.

Olipa kerran kissa, kissalla käpälä, käpälässä kinnas, kintaassa peukalo, peukalossa reikä. Ja kun kissa kinoksessa juoksi, pujahti pakkanen peukalon reijästä kissan käpälään. Kissa itki kimakalla äänellä, miu mau mirrin tassu talvella paleltuu. Sitten kiepsahti kissa tallin tikapuille ja kopisti kintaastaan kaiken lumen luisumaan maahan. Siihen kasvoi suuri kinos. Kissa hyppäsi kinokselle ja pyörähti siitä pirttiin, paneusi sinne pitkäkseen lieden lämpöiselle äärelle ja siihen nukahti.

Ja siihen loppui tämä lorukin.

„ “ kertomusmerkit eli lainausmerkit.

Koira ja kissa.

Koira ja kissa tuliwat kerran isäntänsä luo syyttämään toisiaan.

„Koira puri minua“, sanoi kissa.

„Kissa kynsäsi minua“, sanoi koira.

„Tuo koira warasti aitasta lihakonkan“, sanoi taas kissa.

„Tuo kissa on ollut maitokammarissa kermomassa maitoja“, sanoi koira.

Kun koira ja kissa näkiwät isännän ottawan keppinsä, niin läksiwät he molemmat käpälämäkeen, sillä kumpikin tiesi olewansa syllinen.

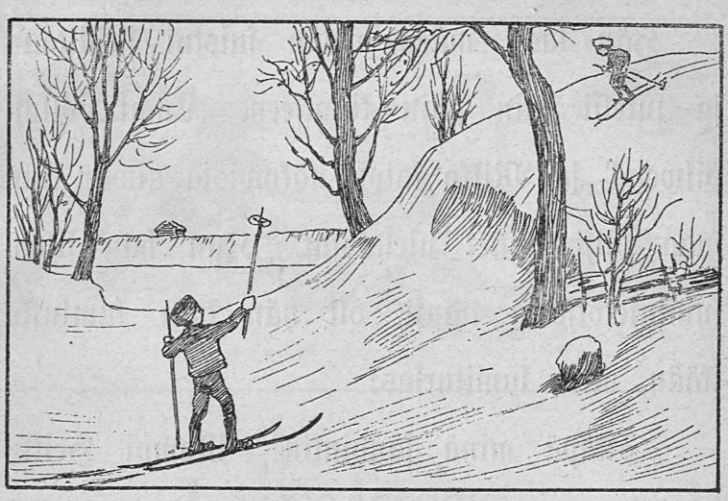

! huudahdusmerkki.

„Heikki hoi! Tänne! Tänne tule! Täältä saa kerrankin oikean suksimäen!“

„En uskalla!“

„Woi, woi! Aikamies ja akanlakki päässä!“

„Elä laske sinäkään!“ waroitteli Heikki Mikkoa. „Sinun käy hullusti!“

„Suomalainen ei usko ennen kuin koettelee!“ kehui Mikko.

Hän laski mäen, waan suistui suksiltaan ja sukelsi suin päin kinokseen. Lumi pöllysi pilwenä, ja Mikko katosi näkywistä aiwan kuin maa olisi hänet nielaissut. Kun hän sitten luminietoksesta nousi, oli hän kuin lumiukko ikään, oikea lumitursas!

„Sitäpä minä sanoinkin!“ ilkamoi Heikki.

„Hätä ei ole tämän näköinen!“ sanoi siihen Mikko. „Tämä se mieheksi karkaisee!“

Mikko läksi uudelleen.

„Pitää nostaa akka hangesta!“ sanoi hän.

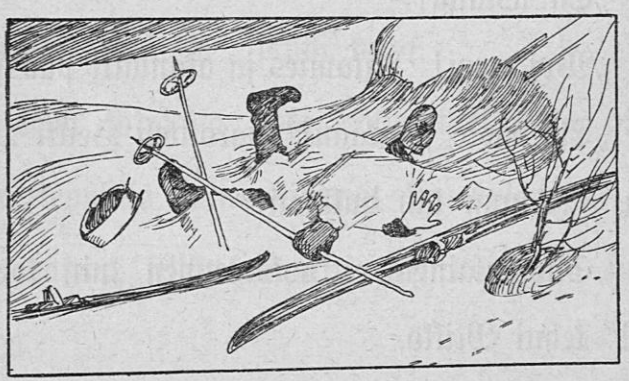

Lumisota.

Voi kun nyt on lumi nuoskaa! Joutukaa jo, lapset, juoskaa! Kalle, Pekka, Heikki, Ville, tulkaa, tulkaa lumisille!

Minä jo viskaan aika pallon Riston niskaan. Kas nyt, Heikki, tätä elämätä! Tämähän on vasta leikki!

Siinä kinnas huiskaa, ettei kertoa voi sanat. Lumipallot tuiskaa, valkeat kuin metsäkanat.

Kalle, Kalle, paiskaa tuota laiskaa, joka seisoo tuolla takapuolla! Katsos, hölmö kun sai pallin, kaatui mullinmallin!

„Huh huh huu! Lunta ihan täynnä suu!“

„Elä itke, ole vait! Tyydy siihen, minkä sait!“

„Riston lumipallot ovat liian kovat.“

Juhana ja Risto käyvät painimaan. Jussi jäikin alle. Lunta päälle vaan!

Näetkö, Pekko, Jussin vasta ostettu, uusi mekko on kuin veestä nostettu!

Kädet käyvät kohmeeseen, lähdetään pois huoneeseen!

Kukaan ei saa nakata, nyt on aika lakata.

: kaksoispiste eli seurausmerkki.

Hewonen ja lehmä kerran kiisteliwät, ken heistä on hyödyllisin talossa.

Hewonen sanoi: „Minä teen työt, kynnän, äesten, wedän halot metsästä, wedän tawarat kaupunkiin. Ilman minua ei tultaisi talossa toimeen.“

Lehmä sanoi: „Minäpä maidollani elätän koko talon ja tuotan rikkautta, sillä kermalla ja woilla saa isäntäni paljon rahaa.“

Isäntä kuuli kiistan ja sanoi: „Turha on kiistanne. Molemmat olette tarpeellisia, kumpikin on hywä paikallaan.“

Meni akka metsään.

Meni akka metsään, pukki tuli vastaan:

„Mene pukki kotiin!“

Eipä pukki mennytkään.

Meni akka metsään, tuli tukki vastaan:

„Lyö tukki pukkia! Pukki ei mene kotiin.“

Eipä tukki lyönytkään.

Meni akka metsään, tuli tuli vastaan:

„Polta tuli tukki! Tukki ei lyö pukkia, pukki ei mene kotiin.“

Ei tuli polttanutkaan.

Meni akka metsään, vesi tuli vastaan:

„Sammuta vesi tuli! Tuli ei polta tukkia, tukki ei lyö pukkia, pukki ei mene kotiin.“

Ei vesi sammuttanutkaan.

Meni akka metsään, härkä tuli vastaan:

„Juoppa härkä vesi! Vesi ei sammuta tulta, tuli ei polta tukkia, tukki ei lyö pukkia, pukki ei mene kotiin.“

Eipä härkä juonutkaan.

Meni akka metsään, nuora tuli vastaan:

„Lyöppä nuora härkää! Härkä ei juo vettä, vesi ei sammuta tulta, tuli ei polta tukkia, tukki ei lyö pukkia, pukki ei mene kotiin.“

Eipä nuora lyönytkään.

Meni akka metsään, hiiri tuli vastaan:

„Pure hiiri nuoraa! Nuora ei lyö härkää, härkä ei juo vettä, vesi ei sammuta tulta, tuli ei polta tukkia, tukki ei lyö pukkia, pukki ei mene kotiin.“

Eipä hiiri purrutkaan.

Meni akka metsään, kissa tuli vastaan:

„Syöppä kissa hiiri! Hiiri ei pure nuoraa, nuora ei lyö härkää, härkä ei juo vettä, vesi ei sammuta tulta, tuli

ei polta tukkia, tukki ei lyö pukkia, pukki ei mene kotiin.“

Eipä kissa syönytkään.

Meni akka metsään, koira tuli vastaan:

„Tapa koira kissa! Kissa ei syö hiirtä, hiiri ei pure nuoraa, nuora ei lyö härkää, härkä ei juo vettä, vesi ei sammuta tulta, tuli ei polta tukkia, tukki ei lyö pukkia, pukki ei mene kotiin.

Siitä: Koira tappamaan kissaa, kissa syömään hiirtä, hiiri puremaan nuoraa, nuora lyömään härkää, härkä juomaan vettä, vesi sammuttamaan tulta, tuli polttamaan tukkia, tukki lyömään pukkia, pukki juoksemaan kotiin.

Sillä sai akka pukkinsa kotiin.

Sananlaskuja.

Elä nosta kurikkaa korkealle: putoaa päähäsi.

Tee hywin taikka pahoin: edestäsi kaikki löydät.

Pese tahi lyö sikaa: sika winkuu sittenkin!

Nosta koira kaiwosta: pudistaa wettä päällesi!

Pane lapsi asialle: mene itse perässä!

Apu lapsesta: kalan perkkaa, kaksi syö!

Monena mies eläissään: milloin kyndillä ajaa, milloin toista kyditsee.

Milloin laiska työn tekee: talwella ei tarkene, kesällä ei kerkiä, syksyllä on suuret tuulet, kewäällä wettä paljon!

? kysymysmerkki.

Hiiri metsähän menewi, pieni kelkkanen perässä, pieni kirwes kelkkasessa.

Istui katti kannon päässä:

„Minne menet hiiri rukka?“

„Menen puita pilkkomaan.“

„Entäpä puu päällesi kaatuu?“

„Pistäyn mä puun rakohon.“

„Entä nälkä kun tulewi?“

„Syön mä koiwun kuorusia.“

„Sen wainen walehteletkin! Waan mä nyt sinut opetan, ettet totta toisen kerran mua syöttele sanoilla.“

Siinä kohta kourihinsa, kääppäsi käpälihinsä, tappoi hiiren hirweästi.

Arvuutuksia.

Millä on silmät korvissa?

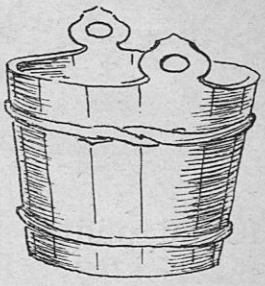

Päivät panee tissis tassis, yöksi lopsis loukkoon?

Edessä kerä, keskellä säkki, pieni puikkari perässä?

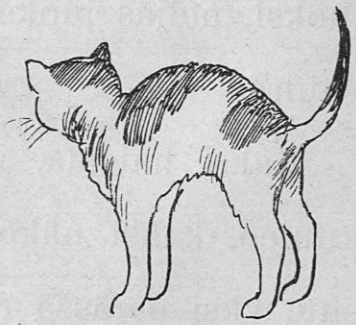

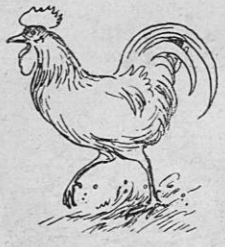

Nenä kuin neula, häntä kuin sirppi, keskus kuin myllynsäkki?

Kaksi päätä,
kaksi kättä,
neljä silmää,
kuusi jalkaa,
hännällinen?

Yksi juoksi, toinen juoksi, kolmas juoksi, neljäs juoksi, viides pani viuh, vauh?

Kaksi haistaa, yksi maistaa, kaksi kuulee, kaksi näkee, kaksi koiria hosuu, yksi perässä ripsaa?

Lahdet kaidat, niemet pitkät, kalliot nenässä nienten?

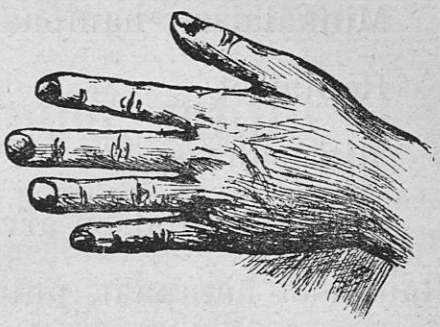

Viisi veljestä yhdestä ovesta sisään menee, eri tuvissa asuvat?

Viisi antaa, yksi ottaa?

Osaatko muodostaa arvuutuksen sahasta?

Minkälaiset hampaat sahalla on? — Rautaiset.

Mitä saha syö? — Puuta.

Siis saat tällaisen arvuutuksen siitä: Rautaiset hampaat, puinen ruoka?

Muodosta nyt arvuutus lankakerästä.

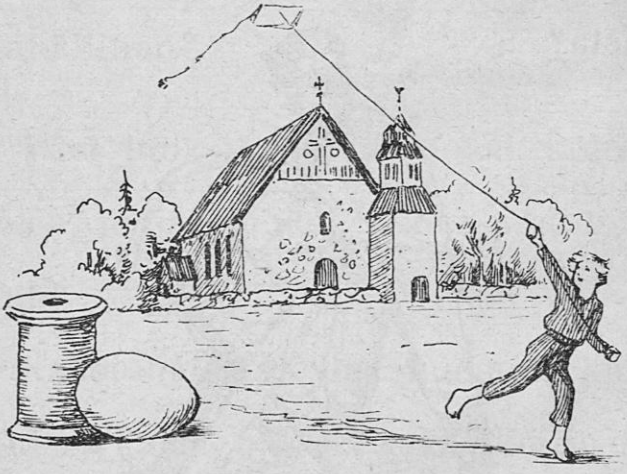

Munan suurinen, yli kirkon yletty?

— ajatusmerkki.

Keino hywä, mutta —

Hiiret kerran kerääntyiwät neuwottelemaan, miten woisiwat suojella itsensä kissalta, joka mokoma heitä waanii ja surmaa.

Muuan hiiri ehdotti:

„Sidotaan tiuku kissan kaulaan, niin kuulemme, missä se liikkuu ja woimme olla waruillamme siltä.“

Hiiret riemastuiwat. Ja keinon keksijää kiiteltiin ja kehuttiin niin, että hän itsekin alkoi uskoa olewansa suuri nero, joksi häntä ylistettiin.

Oli yksi hiiri, joka ei yhtynyt ylistyksiin, waan äänettömänä istui takakäpäliensä warassa ja etukäpälillään siweli wikkelästi silkkisiä wiiksiään. Toiset alkoiwat häntä soimata, ettei hän tahdo myöntää kunniaa sille, jolle kunnia tulee.

Soimattu hiiri alkoi selittää:

„Ehdotettu keino olisi hywä, mutta —“

„Mutta ei kelpaa sinulle, kun se ei ole sinun keksimäsi“, keskeyttiwät toiset eiwätkä antaneet hänen puhua loppuun, huusiwat wain:

„Tiuku kissan kaulaan!“

Seurasi sitten kysymys, kuka sitomaan tiuun kissaan kaulaan. Ehdotettiin sitä, joka tämän oli keksinytkin. Mutta hän sanoi:

„Minä olen sairas. Watsassani alkoi yhtäkkiä tuntua pistoksia ja wäänteitä. Olen ehkä syönyt jotakin sopimatonta ruokaa. Warmaan on minut myrkytetty. Minun täytyy lähteä kotia ennen kuin kuolen.“

Nerokas hiiri läksi juoksemaan niin wikkelästi tiehensä, ettei kuolewa sairas koskaan niin wikkelästi juokse.

Nyt alkoiwat hiiret ehdottaa toinen toistaan, waan jokaisella oli niin tärkeitä syitä, ettei kukaan woinut lähteä tiuun sidontaan. Kaikki puikkiwat tulisella kiireellä kokouksesta, yksi juosten yhtäälle toinen toisaalle.

Se soimattu hiiri jäi wiimeiseksi ja tuumi itsekseen:

„Senpä minä tiesin, waan en saanut sanoa, että ei ole sitä hiirtä, joka menee sitomaan tiuun — kissan kaulaan.“

’ heittomerkki.

Heittomerkki sanan lopussa osottaa, että sanan loppuäänne on heitetty pois.

Kaksi poikaa löi vetoa, kumpi vikkelämmin lausuu kolmen puun nimen. Toinen lausui niin vikkelästi kuin osasi:

Koivu, kuusi, petäjä.

Mutta toinen sanoi:

Haap’, lepp’, tamm’.

Pääskynen, kun näkee kissan, huutaa pojilleen pesäänsä:

Kiltist’! Kiss’ viep’!

Mirri sairaana.

Ikäwän nyt kerron teille: Mirri sairastui. Kylmä oli ilma eilen, Mirri wilustui. Nyt on waiwa ystäwällä — senhän arwaatkin — kaikk' on kipeänä hällä, nenä warpaatten.

Minä häntä silittelin, ei hän hyrrännyt. Maidollakin mainittelin, ei hän leikkinyt. Äiti makkarankin osti, Mirrilleni wei, Mirri päätänsä wain nosti, sanoi: „Kiitos, ei!"

Wiimein isän tohwelihin Mirri löysi tien: käwi sinne kyhryksihin ystäwäni pien'. Sh, sh, lapset, hiljaa aiwan, antaa maata wain. Uni huomiseksi waiwan poistaa pienoltain.

Hymylässä käynti.

Asetetaanpa sinulla nyt arvuutuksia uhalla, että, jos et tiedä, joudut Hymylään. Moneltako arvaamattomalta arvuutukselta lähdet?

„Kolmelta.“

Oho. Lujastihan luotatkin itseesi. Pannaan kuudelta.

„Ei, kolmelta.“

Ylenpä olet ylpeä taidostasi. No, olkoon menneeksi. Alamme.

Mikä on istualla suurempi, seisoalla pienempi?

„Koira.“

Niin on. No mikä on tämä:

Lampi matala, pohjaa ei näy?

„Vellikuppi.“

Kas vain. Sinähän oletkin aika älyniekka! Sinua ei taidakkaan saada niin helposti Hymylään kolmeltakaan. — No tiedätkös mikä on:

Vesinen lukko, puinen avain?

Ahas, jopa saatiin kerran kiinni. — No tiedätkös tämän:

Muuttaa rikkaan köyhäksi, köyhän rikkaaksi, kuolleen eläväksi ja elävän kuolleeksi, kuitenkin jättää jokaisen olemaan, mikä on?

Hymylään päin! — No kolmas arvuutus:

On isäsi ja äitisi lapsi niinkuin sinä eikä kuitenkaan ole sinun veljesi eikä sisaresi, mikä se on?

Et tiedä sitäkään. Se oli jo kolmas. Älä muuta kuin lähde Hymylään tietämään!

Hyys, hyys Hymylään! Hiiri hevoseksesi, lapio reeksi, kirnu kypäriksi, kontti kintaiksi, sanko saappaiksi, yhtä kummat kuullaksesi, ihmeet nähdäksesi.

Tietysti niin oudon näköistä tulijaa Hymylän Halli haukkuu ärhäkästi. Hymylän isäntä ihmeissään sanoo tyttärelleen:

„Käyppä, Kitti, katsomaan, mitä Halli haukkuu, luppakorva luksuttaa!“

Kitti käytyään katsomassa kertoo: „Tulee sieltä muuan pojan tolvana, hiiri hevosena, lapio rekenä, kirnu kypärinä, kontti kintaina, sanko saappaina.“ Kitti akkunasta katsellen jatkaa: „Jo ajoi kujalle. Jo tuli veräjälle. Jo on pihalla. Jo nousee reestä, jo tulee porstuaan.“

„Kutsu kulkija sisälle“, sanoo Hymylän isäntä.

Hyvän päivän tehtyäsi kysyy isäntä sinulta kuulumisia, niin kuin on tapana.

Sinä vastaat:

„Ei kuulu kummempia.“

„No missä asioissa vieras kulkee?“ kysyy isäntä.

Sinä vastaat:

„Olen tietojen haussa. Arvuutuksilla voitettiin. Jo olen paljon kulkenut, kysellyt kyliä myöten, pitkin teitä tiedustellut, vaan en ole tietoa saanut“.

„Mitä et tiedä?“

„En tiedä, mikä on: Vesinen lukko, puinen avain“.

„Voi, voi sinuasi, kun et tuota tiedä. Vesinen lukko on joki, puinen avain on vene. — Mitä vielä et tiedä?“

„En tiedä, mikä muuttaa rikkaan köyhäksi, köyhän rikkaaksi, kuolleen eläväksi, elävän kuolleeksi ja kuitenkin jättää jokaisen olemaan, mikä on“.

„Voi, voi sinua, kun et sitäkään tiedä. Sehän on unennäkö. — Onko vieläkin, mitä et tiedä?“

„On vielä kolmas arvuutus: On isäni ja äitini lapsi niin kuin minä, eikä kuitenkaan ole minun veljeni eikä sisareni?“

Koko Hymylän väki purskahtaa nauramaan.

„Voi, voi sinuasi! Jopa sinulta puuttuukin äly. — Se, joka on isäsi ja äitisi lapsi niin kuin sinäkin eikä kuitenkaan ole veljesi eikä sisaresi, se olet sinä itse“.

„Suuri kiitos neuvostanne“, kiittelet ja hyvästeltyäsi lähdet matkaamaan kotia, jossa sinua jo on kauan odoteltukin.

„Mitä kuuluu Hymylään?“ kysytään sinulta kotona.

Paljon on sinulla kerrottavaa tältä ihmeelliseltä matkalta:

„Kuulin kummat, näin ihmeet Hymylässä käydessäni: Kuu paistoi ja pimeä oli, vettä satoi ja pakkanen oli, oravalla kynnettiin, hevonen makasi puussa, pulmukainen puita pilkkoi, pääskynen pärettä kiskoi, akat ammui kytkyessä, lehmät leipoi taikinata, lammas lattian lakasi, piiat pahnassa makasi“.

Sinulta kysytään saamasi tiedot. Jos olet tiellä unohuttanut, lähetetään sinut uudelleen Hymylään.

Lintujen käräjät.

Köyhä mies ketoa kynti, sekä kynti, jotta kylwi. Kynti kymmenen wakoa.

Siihen lintuja sikesi: hakahti harakat siinä sekä närhit näppäsiwät, käwi sirkut sissimässä, warpuset warastamassa.

Pajulintu, pienokainen, äkättihin, keksittihin wiewän wiimeistä jyweä: nuorittihin, käärittihin, piekſettihin, pyntättihin, jaloin päällä pyörittihin. Weſi ſilmistä ſiruſi, weri waiwaſen nokasta.

Käräjiinkin käytettihin.

Kurki, lintujen kuningas, itſe istui tuomariksi.

Kurki huuti kulkustanſa:

„Ootko ottanut jywiä köyhän miehen kynnökſeltä?“

Pajulintu, palkulainen, ſiihen wastaten ſanowi:

„Söin minä jyweä kaksi.“

Kurki kulkkunſa kurotti:

„Kosk' oot ottanut jywiä köyhän miehen kynnökſeltä, niin ei ſaa ſääliä warasta: kaula ſulta katkottawa!“

Pääskyläinen, pieni lintu, lauſui taiwahan laelta:

„Warastat ſinäkin, kurki! Waan minäpä en warasta, olen ihmisten ilona, ſaattelen ſuwen ſanoman“.

Satu ketusta ja variksesta.

Kettu metsää kävellessään keksi variksen pesän puussa. No se kettu heti miettimään keinoa, miten saisi saaliikseen variksen pojat.

Alkaa kierrellä puuta ja katsella sitä tyvestä latvaan.

Varis rääkäsi pesästään:

„Mitä sinä siinä kiertelet?“

Kettu vastasi:

„Katselen tätä puuta, että löysinpä hyvän suksipuun.“

Varis rukoilemaan:

„Elä, hyvä kuomaseni, tätä puuta ota suksipuuksesi! Minulla on tässä pesä ja pesässä on minulla pojat.“

Siihen kettu sanoi:

„No kun antanet minulle yhden pojistasi, niin käyn etsimään suksipuuta muualta.“

Hädissään varis pudotti yhden pojistaan ketulle, joka siepaten saaliinsa läksikin matkoihinsa.

Varis uskoi viisaasti tehneensä, kun siten sai muut poikansa pelastetuksi. Mutta seuraavana päivänä tuli kettu uudelleen.

„Mitä sinä taas täällä?“ kysyi varis.

Kettu selitti:

„Kyllä minun täytyy kaataa tämä puu sittenkin, sillä ei löydy mistään niin hyvää suksipuuta kuin tämä on.

Mutta kuitenkin jätän pesäpuusi pystöön, jos annat vielä yhden pojistasi.“

Mikäpä auttoi? Variksen täytyi antaa taaskin yksi pojistaan pelastaakseen muut. Ja varis istui murheellisena pesänsä laidalla, sitä murheellisempana, kun pelkäsi, että kettu voi tulla taas huomispäivänä ja vaatia häneltä kolmannen pojan, sitten neljännen ja niin kaikki hänen poikansa!

Seuraavana päivänä, kun varis katseli ympärilleen peläten ketun ilmestyvän puun juurelle, lentää lehahti harakka vieraaksi. Tälle varis murheensa kertoi.

Harakka rähähti nauramaan.

„Naurat onnettomuudelleni!“ sanoi varis.

Harakka vastasi:

„Nauran vain tuhmuudellesi.“

Samassa ilmestyi kettu puun juurelle. Varis hätäytyi. Vaan harakka ivallisesti kysyi ketulta, joka taas alkoi kiertää puuta:

„Tuumailetko puuhun kiivetä?“

„Ei ole kynnettömästä puuhun“, vastasi kettu. „Vaan katselen kaataakseni tämän puun suksipuuksi.“

Siihen sanoi harakka nauraen:

„Turhaa touhua! Eihän sinulla ole kirvestä, millä puun kaataisit.“

Kettu läksi nolattuna luikkimaan tiehensä, ja harakka lensi hänen jälessään ärsyttävästi nauraen.

Varis istui pesässään ja päivitteli: Voi minua tomppelia, joka en ennen tuota huomannut, ettei ketulla ole kirvestä!

Kaksi pässiä.

Puron poikki oli porras. Portaalla sattui kaksi pässiä wastatusten, toinen menossa toiselle rannalle, toinen toiselle. Mutta porras oli niin kapea, että pässit eiwät woineet siwuuttaa toisiaan. Jommankumman pässin olisi pitänyt peräytyä takaisin rannalle antaakseen tietä toiselle, sitten itse taas wuorostaan päästäkseen puron yli. Mutta kumpainenkaan ei peräytynyt.

„Pää-ä-ä-ä!“ päkätti toinen äreästi. Se merkitsi: Peräydy takaisin, että minä pääsen yli!

„Pää-ä-ä-ä-ä!“ päkätti siihen toinen wihaisesti. Se merkitsi: Peräydy sinä itse! Yhtä hywä minä olen kuin sinäkin!

Pässit iskiwät kallonsa yhteen. Mutta silloin kumpainenkin molskahti portaalta puroon.

Mipä meidän paimenien,
kupa karjan kaitsijoiden?
Ei ole paha paimenien,
pah' ei karjan kaitsijoiden:
Kiikumme joka kivellä,
laulamme joka mäellä,
joka suolla soittelemme,
lyömme leikkiä aholla,
syömme maalta mansikoita
ja juomme joesta vettä.
Marjat kasvon kaunistavi,
puolukat punertelevi.

Mökin rakentaja.

Nytpä tahdon olla ma pienen mökin laittaja: seinät kun saan walmihiksi, toisen pään teen kamariksi, päähän toiseen pirttisen, siewän, hauskan, puhtoisen.

Sitten wielä rakennan tallin, aitan, nawetan. Hyw' on sauna myöskin aina, kylpy lämmin lauwantaina, riihi metsän rinnassa, nuottakota rannassa.

Tallis' oiwa hewonen panna auran etehen, neljä lehmää nawetassa, pieni porsas karsinassa, lampahia wuonineen, kymmenkunta määrilleen.

Pellot kauniit, wiljawat, niityt, nurmet ruohoisat, paljon woimaa tehdä työtä sekä onni aina myötä — siin' on kaikki toiwehein, joista laulun tään mä tein.

Äiti.

Sinä, lapsi, et tiedä, mitä kaikkia vaivoja äidillä on sinusta ollut. Et tiedä sitäkään, että äidillä ei ole ollut yön ei päivän rauhaa sinua hoitaessaan. Et ole nähnyt monia kyyneliä, joita on hänen silmistään vierinyt sinun ollessasi sairaana. Et ole ymmärtänyt äidin iloa sinun parantumisestasi. Et ymmärtänyt mitään silloin, olit niin pieni.

Nyt sinä jo vähän ymmärrät.

Sinä tiedät, että kun sinun on nälkä tahi jano tahi vilu tahi uni tahi mikä tukaluus hyvänsä ja kun valitat äidille vaivasi, äiti on heti valmis tyydyttämään sinua. Sinä tiedät äidin pitävän hellästi huolta, että sinun olisi hyvä olla.

On kai joskus hiljainen ääni sydämessäsi sanonut: Äiti on hyvä. Olisin minä, pieni raukka, onneton, jos ei olisi minulla hyvä äitini.

Isä.

Wanhemmat lapset owat koulussa. Nuoremmat lapset leikkiwät kotona. Äiti puuhaa ahkerasti kotitöissä. Missä on isä?

Isä on työssä.

Isä on noussut aikaisin aamulla. Lapsista ei ollut kukaan wielä hereilläkään, kun isä jo oli mennyt työhön.

Päiwä kuluu. Wanhemmat lapset owat tulleet jo koulusta, mutta isä wiipyy wielä työssään. Päiwä on kulunut iltaan. Nuoremmat lapset owat jo kyllästyneet leikkeihinsä, heidän on nälkä ja uni. Odotetaan isää.

Wihdoin on isänkin työpäiwä loppunut. Hän tulee. Lapset rientäwät häntä wastaan. Pienimmän lapsistaan hän hywäillen nostaa syliinsä, toisten lasten hypellessä hänen ympärillään.

„Isä“, sanoo wanhin poika. „Pian minä kaswan ja wartun, niin että sinä saat minusta apumiehen.“

Isä lastensa parissa unohutti wäsymyksensä. Ja seuraawana aamuna hän taas nousi warhain ja tyytywäisellä mielellä ryhtyi työhönsä.

Jumala.

Kuka on sinulle antanut isän ja äidin? Kuka on täyttänyt heidän sydämensä rakkaudella?

Kuka on luonut meidät ihmiset, kuka luonut maan, jossa asumme, ja auringon, joka sitä lämmittää ja walaisee?

Jumala.

Jumala on meidän kaikkien isä. Hän on hywyys ja rakkaus. Hän tahtoo, että kaikkien ihmisten, hänen lastensa, olisi hywä olla. Hänen käskynsä on:

Rakastakaa toinen toistanne.

Lapiset 1.

14B6934

Otavan Lukukirjasarja

jonka ovat toimittaneet professorit Mikael Soininen ja E. N. Setälä, sem. johtaja K. Raitio ja opettaja A. Kohonen, sisältää seuraavat lukukirjat:

Kodin Kirja. Alkeislukukirja kansa-, kierto- ja valmistavia kouluja varten. Kolmas painos. 81 kuvaa. 186 siv. Hinta sid. 1: 10.

Kotipiirin Kirja. Lukukirja ylemmän kansakoulun ensimäistä ja toista lukuvuotta varten. Kolmas painos. 75 kuvaa. 260 siv. Hinta sid. 1: 45.

Suomen Kirja. Lukukirja ylemmän kansakoulun kolmatta ja neljättä lukuvuotta varten. Toinen painos. 33 kuvaa. 224 siv. Hinta sid. 1: 10.

Nämä erinomaiset lukukirjat sopivat myöskin kaikkiin muihin alkeiskouluihin.

Hinta 1 mk.